

นโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ในสมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร*

Thai Economic Policy towards Lao PDR under ACMECS on the Government of Prime Minister Thaksin Shinawatra.

Received:	September	1, 2018
Revised:	February	3, 2019
Accepted:	February	8, 2019

ศิริสุดา แสนอวิ (Sirisuda Sanew)**

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษากรอบความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงที่มีนัยยะต่อนโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ. 2544-2549) นั่นคือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี – เจ้าพระยา – แม่น้ำโขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy; ACMECS) ผลการศึกษา พบว่า ภายใต้กรอบความร่วมมือแอกเม็กซ์ รัฐบาลชุดนี้ได้ดำเนินการนโยบายและโครงการด้านเศรษฐกิจของไทยต่อลาว ผ่านโครงการความร่วมมือในสาขาการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน การพัฒนาด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การดำเนินนโยบายดังกล่าว อาทิ นโยบายการเกษตรพันธสัญญา (contract farming) นโยบายเมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ (sister city) และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้เมืองชายแดนของไทยที่มีพรมแดนติดกับลาวได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ เป็นจุดเชื่อมโยงทางการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับลาว โดยเฉพาะเมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ มุกดาหาร – สะหวันนะเขต

คำสำคัญ : นโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยต่อลาว ทักษิณ ชินวัตร แอกเม็กซ์ เมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจไทย-ลาว

* การตีพิมพ์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก

** นิสิตปริญญาตรีบัณฑิต หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

E-mail: sirisuda_sanew@hotmail.com

Ph.D. student, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

Abstract

This paper aims to study the framework of cooperation between Thailand and neighboring countries in the Greater Mekong Subregion, Ayeyawady – Chao Phraya –Mekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS), and its implications on Thai economic policy towards Lao PDR. The study found that under the framework of cooperation, ACMECS, Thailand has taken the economic cooperation projects in priority cooperation areas, namely, trade and investment facilitation, agricultural cooperation, tourism cooperation, and transport linkages. These policies include projects for example contract farming, sister city, development of infrastructure for linking with neighboring countries. As a result, the impact of this policies has an effect on the provinces in Thai-Lao border, especially, sister city between Mukdahan and Savannakhet. The economic benefit is that sister city has been the linking of the border trade, investment, and tourism.

Keywords: Thai Economic Policy towards Laos, Thaksin Shinawatra, ACMECS, Thai-Lao Sister City

บทนำ

หากจะกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง อาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เป็นอีกหนึ่งรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านกรอบนโยบายทั้งพหุภาคีและทวิภาคี บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษากรอบความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงที่มีนัยยะต่อนโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยต่อลาว ในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 (พ.ศ. 2544-2549) นั่นคือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี – เจ้าพระยา – แม่น้ำโขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy; ACMECS) ที่ถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก เมื่อพิจารณาจากการแถลงนโยบายต่างประเทศต่อรัฐสภา ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 ที่ได้ย้่าว่า ACMECS เป็นยุทธศาสตร์ด้านการทูตหลักของไทยที่ได้เข้าแทนที่อาเซียน (ASEAN) โดยสังเกตได้จากการจัดกิจกรรมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะนั้น อีกทั้ง นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรก็ต้องการใช้ ACMECS เพื่อสร้างความเชื่อใจ ความเชื่อมั่นและความเข้าใจร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากความสัมพันธ์ในอดีตระหว่างกันล้วนตั้งอยู่บนความหวาดระแวง ความเป็นปรปักษ์ และความเกลียดชัง ที่ฝังรากลึกมาจากประวัติศาสตร์บาดแผล ทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันอย่างไม่รู้จบ (ปวิณ ชีวลลพพงศ์พันธ์, 2559: 121) ACMECS มีโครงการทั้งที่เป็นโครงการร่วม (common project) และโครงการทวิภาคี (bilateral project) โดยในส่วนของโครงการทวิภาคีไทย-ลาว ที่ผ่านมาได้ดำเนินการโครงการในสาขาการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม และการอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งโครงการดังกล่าวส่งผลให้เมืองชายแดนไทย-ลาว มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นและเติบโตด้านโลจิสติกส์ การค้าข้ามพรมแดนที่เชื่อมโยงกับฐานผลิตในภาคกลางของไทย และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

นโยบายด้านการต่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน สมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 เป็นช่วงที่ไทยกำลังเผชิญกับปัญหาชายแดนไทย-พม่า จากการที่พม่า ปิดด่านพรมแดน (เอก อนันต์, 2553: 144-145) เมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เข้ามาบริหารประเทศ จึงได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงฟื้นฟูความสัมพันธ์และการสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นอันดับแรก (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 25) โดยมุ่งหวังที่จะนำความสงบสุขและวิถีชีวิตของพี่น้องประชาชนตามแนวชายแดนให้กลับคืนมา รวมถึงสร้างความร่วมมือและสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อไทยในสังคมไทยมาให้หมดสิ้นไปหรือบรรเทาเบาบางลง ไม่ว่าจะเป็น ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย และปัญหาผู้ลี้ภัยจากการสู้รบ เป็นต้น (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 25) โดยแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร สะท้อนในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลชุดนี้มีแนวทางดำเนินการ คือ 1) มุ่งดำเนินนโยบายการต่างประเทศ โดยเน้นการทูตเชิงรุกด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับการทูตในด้านต่างๆ เพื่อฟื้นฟูและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกด้าน 2) ยึดหลักการดำเนินงานด้านความมั่นคง การพัฒนาและการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ 3) เพิ่มบทบาทเชิงรุกในสังคมระหว่างประเทศ โดยริเริ่มการขยายความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออก เอเชียใต้ และภูมิภาคอื่นๆ ให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น 4) ส่งเสริม รักษา และคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งของภาคเอกชนไทย แรงงานไทย และคนไทยในต่างประเทศ และ 5) ฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างเร่งด่วน ด้วยการสานต่อหรือริเริ่มความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในทุกด้านทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีระหว่างกันในการแก้ไขปัญหาและการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์จริงใจ และโดยสันติวิธี (สยามจดหมายเหตุ, 2544: 315)

นอกจากนี้ การต่างประเทศของรัฐบาลชุดนี้ยึดหลักการทูตที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง หลักการดังกล่าวทำให้นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรให้ความสำคัญกับการเปิดรับข้อมูลจากภายนอก โดยเน้นประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดนโยบาย ศูนย์กลางของการดำเนินนโยบายและเป้าหมายสูงสุดของนโยบาย เพื่อให้ได้รับทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชน แล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อที่รัฐบาลจะสามารถรักษาและแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ประชาชนจากปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรยังต้องการให้มีการกำหนดนโยบายต่างประเทศในลักษณะคู่ขนาน (dual-track policy) กล่าวคือ ต้องการเห็นนโยบายภายในประเทศและนโยบายการต่างประเทศก้าวไปพร้อมกัน ส่งเสริมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และที่สำคัญการต่างประเทศของรัฐบาลชุดนี้ยังมุ่งเน้นนโยบายการทูตที่มองไปข้างหน้า และนโยบายการทูตเชิงรุก (pro-active diplomacy) (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 17-19)

สำหรับการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร รัฐบาลชุดนี้ได้เริ่มต้นยุทธศาสตร์ “เปลี่ยนความขัดแย้งเป็นความร่วมมือ” ด้วยการประกาศอย่างชัดเจนต่อผู้นำและประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านว่า รัฐบาลไทยจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้าน

และจะไม่ยอมให้ใครมาอาศัยผืนแผ่นดินไทยเป็นฐานในการก่อความไม่สงบขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งจะมุ่งสร้างความสัมพันธ์และจะให้ความร่วมมือเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับเพื่อนบ้านในทุกมิติ บนพื้นฐานของการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อผลประโยชน์และความกินดีอยู่ดีร่วมกันทั้งของคนไทยและประเทศเพื่อนบ้าน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 26)

ภายหลังจากความพยายามในการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน จากการไปเยือนประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร อาทิ การเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2544 การเยือนลาวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 13-14 มิถุนายน พ.ศ. 2544 การเยือนกัมพูชาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2544 และการเยือนพม่าอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 19-20 มิถุนายน พ.ศ. 2544 จากนั้น รัฐบาลไทยได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูง ทั้งในระดับนายกรัฐมนตรีและระดับรัฐมนตรีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอีกหลายครั้ง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 26-46) ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว รัฐบาลสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้ดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์กับลาว ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่มีเขตแดนติดต่อกับไทยยาว 1,810 กิโลเมตร ส่งผลให้ความหวาดระแวงของผู้นำลาวที่มีต่อรัฐบาลไทยในอดีตลดน้อยลง และร่วมแก้ปัญหากับรัฐบาลไทยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหา “ขบวนการคนปดี่” ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติลาว การเปลี่ยนชื่อและบทบาทของหน่วยปฏิบัติการตามลำแม่น้ำโขง (นปข.) มาเป็นหน่วยลาดตระเวนป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะยาเสพติด และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมและขนส่งข้ามพรมแดนระหว่างกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ค้างค้ำและไม่สามารถเจรจาหาทางออกที่เหมาะสมร่วมกันได้ในช่วงของการบริหารงานของรัฐบาลชุดก่อนๆ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 36-37) การดำเนินนโยบายดังที่กล่าวมา ในประเด็นที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์กับลาว และประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ นี้ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ผมก็จะเข้าไปเยือนทุกคนเลย และสิ่งแรกที่ผมพูดกับเขา ก็คือสิ่งแรกที่ต้องการจะทำ คืออยากให้เรามีความไว้วางใจ เชื่อใจ ขอเลยว่า อย่าคิดว่าประเทศไทยจะไปแพร่อิทธิพลทั้งด้านการเศรษฐกิจและการเมือง เพราะตัวเองก็จะไม่รอดอยู่แล้ว ... ทางด้านการเมือง เราอยากจะได้สิ่งที่ต้องการ คือ จับมือกันให้แน่น และขออย่างเดียวว่าอย่างระแวง อันไหนที่ข้องใจ สงสัย ก็ขอให้ถาม ให้บอกอย่างตรงไปตรงมา อันไหนที่ทำได้ ผมก็จะบอกว่าทำได้ อันไหนที่ทำไม่ได้ผมก็จะบอกว่าทำไม่ได้ เพราะอะไรก็จะบอก... เพราะฉะนั้น ผมขอให้ใช้ความจริงใจและตรงไปตรงมา” (เอก อนันต์, 2553: 146-147)

อย่างไรก็ดี แม้รัฐบาลชุดนี้จะสามารถฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้มีอยู่ในระดับที่มีความไว้วางใจ เชื่อใจ ใกล้ชิด และสามารถร่วมมือกันหลายๆ ด้านอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนหน้านี้ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า การที่ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านยังอยู่ภาวะที่ยากจนและระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านยังมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก ปัญหาตามแนวชายแดน ก็อาจหวนกลับมาอีก (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 49) รัฐบาลชุดนี้ จึงได้เล็งเห็นว่าเป็นเวลากว่า 10 ปี (พ.ศ. 2536-2546) ที่ประเทศในอนุภูมิภาคมีความร่วมมือกันภายใต้กรอบแผนยุทธศาสตร์พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ หรือ GMS แต่ความแตกต่างของระดับการพัฒนาทางสังคมและช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกยังคงขยายตัวต่อเนื่อง ไทยมีขนาดระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่า 3 ประเทศเพื่อนบ้านเกือบ 10 เท่า ซึ่งความแตกต่างกันของระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างไทยและเพื่อนบ้าน นำมาซึ่งปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็น การเคลื่อนย้ายแรงงาน ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมายข้ามพรมแดน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับโดยเฉพาะในแนวพื้นที่ชายแดนระหว่างสองประเทศ หากไม่เร่งแก้ไขจะทำให้ช่องว่างทางเศรษฐกิจห่างกันมากขึ้น ประกอบกับภาวะการกีดกันทางการค้าในเวทีการค้าโลกที่จะทวีความรุนแรงในอนาคต จะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ และเสียอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มประเทศต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548: 4)

ดังนั้น รัฐบาลสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรจึงได้ริเริ่มยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านขึ้นมา ในปี พ.ศ. 2546 นั่นคือ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย” (Economic Cooperation Strategy; ECS) และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง” (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy; ACMECS) ซึ่งนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรได้ให้ความสำคัญกับประเด็นการลดความแตกต่างทางเศรษฐกิจนี้มาก ดังสุนทรพจน์ในการประชุมสุดยอดการลงทุนและธุรกิจอาเซียน ที่บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2546

“เมื่อครั้งที่ผู้นำอาเซียนได้เข้าร่วมการประชุมสุดยอดอาเซียนบวกจีน ว่าด้วยโรดชาร์ส [ASEAN Plus China SARS Summit] ที่กรุงเทพฯ ผมได้กล่าวแสดงความกังวลกับท่านผู้นำอีกสามชาติ (พม่า กัมพูชา และลาว) ในเรื่องความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างกันที่ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วนในเดือนสิงหาคม กระทรวงการต่างประเทศของทั้งสี่ประเทศได้พบกันที่กรุงเทพฯ เพื่อหารือกันถึงยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation Strategy; ECS) ผมต้องการให้อีซีเอสเป็นความริเริ่มที่เน้นการสร้างขีดความสามารถทั้งด้านการสร้างงาน ผลผลิต และรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงลดความยากจน และสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสามประเทศของไทย” (ปวิณ ชืวาลพงศ์พันธ์, 2559: 114-115)

นอกจากนี้ ในการประชุมสุดยอดผู้นำครั้งนี้ ไทยยังประกาศเจตนารมณ์ว่าพร้อมจะร่วมมือกับกัมพูชา ลาว และพม่า ในการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาและสร้างความเจริญไปพร้อมๆ กัน โดยไทยประกาศความพร้อมให้ความช่วยเหลือฝ่ายเดียวเพื่อเพิ่มปริมาณการค้าและการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านสนับสนุนภาคเอกชนไปลงทุนด้านเกษตร อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่ไปด้วย และไทยพร้อมให้ความช่วยเหลือทางการเงินในทุกรูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548: 5) ความร่วมมือในกรอบพหุภาคีนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อมีการประชุมระดับผู้นำ หรือการประชุมสุดยอด ACMECS ที่จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ณ เมืองพุกาม ประเทศพม่า ในการประชุมดังกล่าวผู้นำประเทศสมาชิกได้ร่วมลงนามในปฏิญญาพุกาม (Bagan Declaration) ซึ่งเป็นเอกสารก่อตั้ง

ACMECS โดยปัญญาพุกามได้ระบุวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกรอบภูมิภาคดังกล่าวไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน 2) เพื่ออำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ 3) เพื่อสร้างโอกาสการจ้างงาน และลดความแตกต่างของรายได้ระหว่างประเทศสมาชิก และ 4) เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่งคั่งร่วมกันสำหรับทุกฝ่ายในลักษณะที่ยั่งยืน (ภูวิน บุญยะเวชชีวิน, 2557: 34-35)

ทั้งนี้ ปัญญาพุกาม (Bagan Declaration) ที่มีการลงนามในปี พ.ศ. 2546 นั้น ครอบคลุมความร่วมมือ 5 สาขา¹ ได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ความร่วมมือด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การท่องเที่ยวและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 50) นอกจากนี้ยังมีการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation Strategy Plan of Action – ECSPA) ซึ่งประกอบด้วยโครงการร่วม 46 โครงการ และโครงการทวิภาคี 224 โครงการ โดยโครงการข้างต้นจะถูกนำไปปฏิบัติภายในระยะเวลา 10 ปี หลังการประชุมสุดยอดพุกาม และต่อมาเวียดนามได้เข้ามาเป็นสมาชิกลำดับที่ 5 ของ ACMECS ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2547 ทำให้ ACMECS เป็นกรอบความร่วมมือที่มีประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงทั้งหมดเป็นสมาชิก (ภูวิน บุญยะเวชชีวิน, 2557: 35)

นโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยต่อลาว ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

กรอบความร่วมมือพหุภาคีอย่าง ACMECS ได้กลายเป็นเครื่องมือของรัฐไทยในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน คือ พม่า ลาว และกัมพูชา (ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์, 2559: 180) อาจกล่าวได้ว่า ภายหลังจากที่ไทยได้แสดงความจริงใจในการแก้ไขปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ความความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวเป็นไปอย่างไม่ตึงเครียด นอกจากนี้ ยังทำให้การดำเนินโครงการภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS มีความก้าวหน้าไปอย่างมาก ในที่นี้จะนำเสนอโครงการซึ่งมีความสำคัญต่อนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-ลาว ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจเมืองชายแดนไทย-ลาว ผ่านความร่วมมือใน 4 สาขา ได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว และความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

1) การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน

ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับลาวที่ได้ดำเนินการไปแล้ว คือ การขยายการให้สิทธิพิเศษ AISP แก่ลาว ความร่วมมือระหว่างกรมศุลกากรของไทยและลาว และโครงการเมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ (sister city program) ไทย-ลาว (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ดังนี้

¹ ปัจจุบัน กรอบความร่วมมือ ACMECS มีทั้งหมด 8 สาขา ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน 2) การเกษตร 3) อุตสาหกรรมและพลังงาน 4) การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม 5) การท่องเที่ยว 6) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 7) สาธารณสุข และ 8) สิ่งแวดล้อม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2556)

การขยายการให้สิทธิพิเศษ AISP แก่ลาว

ไทยได้ดำเนินการยกเว้นการเรียกเก็บภาษีนำเข้าเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่ต้องต่างตอบแทนให้แก่สินค้าเกษตร 9 รายการที่นำเข้าจากกัมพูชา ลาว และพม่า มาเพื่อแปรรูปภายในประเทศ ได้แก่ มันฝรั่ง ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เมล็ดละหุ่ง ยูคาลิปตัส เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ และลูกเดือย ซึ่งเป็นการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้กรอบของอาเซียน โดยไม่ขัดกับหลักการขององค์การการค้าโลก (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 52) ต่อมา ในการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 14 ระหว่างวันที่ 23-25 มกราคม พ.ศ. 2549 รัฐบาลไทยได้แจ้งว่าจะให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในกรอบอาเซียน (ASEAN Integration System of Preferences; AISP) เพิ่มจากปี พ.ศ. 2547 ที่ให้จำนวน 187 รายการ เป็นจำนวน 300 รายการ ในปี พ.ศ. 2548 และ 2549 รวมทั้งให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรฝ่ายเดียว เพิ่มจากจำนวน 9 รายการเป็น 10 รายการ (ถั่วเหลือง ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ละหุ่ง ถั่วลิสง เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ มันฝรั่ง ไม้ยูคาลิปตัส ลูกเดือยและถั่วเขียวผิวนั้น) แก่ฝ่ายลาว และยินดีที่การนำเข้าสินค้าเกษตรจากลาวภายใต้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรดังกล่าว ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายลาวแจ้งว่า การประกาศกฎกระทรวงการคลังให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่มีกำหนด 1 ปี ทำให้นักธุรกิจประสบปัญหาในการส่งออกสินค้าและเสนอให้ฝ่ายไทยพิจารณาออกแบบฟอร์ม AISP แบบถาวรเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ฝ่ายลาวยังได้เสนอให้ฝ่ายไทยพิจารณาให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรฝ่ายเดียวแก่สินค้าเกษตรลาวเพิ่มเติมอีก 8 รายการ ได้แก่ กาแฟที่ยังไม่คั่ว กาแฟที่คั่วแล้ว ข้าวเปลือก ข้าวที่ตำแล้ว ข้าวสาร ใบยาสูบที่ไม่ตัดก้าน ใบยาสูบที่เอาก้านใบออก และมันสำปะหลัง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 13)

ความร่วมมือระหว่างกรมศุลกากรของไทยและลาว

ไทยได้ลงนามความตกลงเกี่ยวกับการตรวจแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว (single stop inspection; SSI) กับลาว เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 โดยของไทยจะจัดตั้งขึ้นที่ด่านศุลกากรมุกดาหาร (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ซึ่ง SSI หมายถึง การตรวจแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียวโดยเจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติงานในหน้าที่ร่วมกันและพร้อมกันที่จุดตรวจในประเทศขาเข้า (ด่านศุลกากรมุกดาหาร, 2561) นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (one stop service; OSS) เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านการค้าระหว่างประเทศในพื้นที่ชายแดนของประเทศสมาชิก ACMECS ซึ่งประเทศไทยได้ตั้ง OSS ณ จุดผ่านแดน จำนวน 10 จุด คือ แม่สอด แม่สาย เชียงแสน อรัญประเทศ มุกดาหาร หนองคาย เชียงของ พิบูลมังสาหาร ระนอง และบึงกาฬ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)

เมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ (sister city) ไทย-ลาว

ภายใต้ความร่วมมือ ACMECS ได้มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ (Sister City) เพื่อเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสังคมระหว่าง 2 ประเทศ ด้วยการสร้างฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรม การค้าการท่องเที่ยวระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน สนับสนุนการย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงาน และใช้วัตถุดิบจากไทยไปสู่เพื่อนบ้าน โดยคาดหวังให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชากรประเทศเพื่อนบ้าน ลดการอพยพของแรงงานตลอดจนปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ยังเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ

ประเทศทั้งด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับพื้นที่และภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548: 6)

โดยเมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ (sister city) ที่อยู่ในโครงการของ ACMECS ได้แก่ 1) มุกดาหาร – สะหวันนะเขต (ดำเนินการในระยะสั้น) 2) เชียงแสน – ตันคัง 3) เชียงของ – ห้วยทราย 4) นครพนม – ท่าแขก 5) อุบลราชธานี – ปากเซ 6) ห้วยโก๋น – เมืองเงิน (อยู่ระหว่างพิจารณา) และ 7) หนองคาย – เวียงจันทน์ ซึ่งการจะลงนามใน MOUs เพื่อสถาปนาเมืองคู่แฝดระหว่างเมืองคู่นั้น แนวทางคือ ต้องเริ่มจากความเห็นพ้องต้องกันตั้งแต่ในระดับจังหวัด/แขวงที่จะเป็นเมืองคู่แฝด (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) สำหรับความคืบหน้าในการดำเนินการจัดตั้งเมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ (sister city) ระหว่างไทย-ลาวนั้น ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการแล้วจำนวน 1 คู่ นั้น จังหวัดมุกดาหารของไทยกับแขวงสะหวันนะเขตของลาว ซึ่งได้ลงนามบันทึกความเข้าใจสถาปนาความสัมพันธ์เมืองคู่แฝด เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2547 และได้มีการลงนามบันทึกการประชุมว่าด้วยความร่วมมือระหว่างการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยกับเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน นอกจากนี้ จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตจะสถาปนาความสัมพันธ์เมืองแฝด 3 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์จากเส้นทางหมายเลข 9 เชื่อมโยงไทย-ลาว-เวียดนาม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 13-14)

2) การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม

รัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่สำคัญต่อการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาในอนุภูมิภาคตลอดแนวเขตเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเชื่อมโยงไทยสู่จีนตอนใต้และอินเดีย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 53) ในส่วนของการเชื่อมโยงการคมนาคมระหว่างไทยกับลาวในสมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรนั้น ได้ดำเนินโครงการต่อเนื่องจากแผนงานอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion; GMS) รวมถึงกลไกการประชุมในระดับทวิภาคี เพื่อปรึกษาหารือร่วมและผลักดันโครงการระหว่างไทย-ลาว ดังนั้น ในช่วงการบริหารงานของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร จึงมีบางโครงการที่เริ่มต้นและแล้วเสร็จในสมัยรัฐบาลชุดนี้ และบางโครงการไปสิ้นสุดในสมัยรัฐบาลชุดต่อๆ มาของไทย ในที่นี้ ในส่วนแรกจึงเป็นการนำเสนอโครงการที่แล้วเสร็จในยุคนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร และส่วนต่อมาเป็นการนำเสนอโครงการที่แม้จะมีการปรึกษาหารือในรัฐบาลชุดนี้ แต่มีการดำเนินการและแล้วเสร็จในรัฐบาลยุคหลังนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ซึ่งสรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 สรุปโครงการการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กรณีไทย-ลาว

โครงการที่แล้วเสร็จในยุคนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

- ☐ การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเหือง
- ☐ การปรับปรุงสนามบินวัดไต (Wattay Airport) ของลาว
- ☐ โครงการก่อสร้างทางลาดขึ้น-ลง บริเวณท่าเทียบเรือแขวงคำม่วน ของลาว
- ☐ การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง มุกดาหาร – สะหวันนะเขต

โครงการที่แล้วเสร็จในรัฐบาลยุคหลังนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

- ☐ การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง นครพนม – คำม่วน และสะพานข้ามแม่น้ำโขง เชียงของ – ห้วยทราย
- ☐ การพัฒนาเส้นทางถนน
- ☐ การพัฒนาเส้นทางรถไฟ (หนองคาย-ท่าแร่-ลำปาง)
- ☐ การพัฒนาสนามบินปากเซ แขวงจำปาสัก และสนามบินสะหวันนะเขต

ตัวอย่างโครงการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมที่แล้วเสร็จในยุคนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ดังนี้

การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเหือง

สะพานข้ามแม่น้ำเหือง เป็นสะพานที่เชื่อมอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย กับเมืองแก่นท้าว แขวงไชยบุรี ฝายไทยได้สนับสนุนงบประมาณในรูปเงินให้เปล่า 43.07 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเหือง ซึ่งได้ก่อสร้างเสร็จ และเปิดใช้งานแล้วเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2547 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 9)

การปรับปรุงสนามบินวัดไต (Wattay Airport) ของลาว

สนามบินวัดไต (Wattay Airport) นครหลวงเวียงจันทน์ รัฐบาลไทยสนับสนุนงบประมาณ ในวงเงิน 320 ล้านบาท ลงนามสัญญาให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2547 การดำเนินโครงการ ระยะแรกเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 9) และได้เสร็จสมบูรณ์ทั้งโครงการในปี พ.ศ. 2548 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)

โครงการก่อสร้างทางลาดขึ้น-ลง บริเวณท่าเทียบเรือแขวงคำม่วน ของลาว

โครงการก่อสร้างทางลาดขึ้น-ลง (ramp) บริเวณท่าเทียบเรือแขวงคำม่วน รัฐบาลไทยสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างในรูปเงินให้เปล่าในวงเงิน 34.365 ล้านบาท เริ่มก่อสร้างเมื่อตุลาคม พ.ศ. 2547 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 8) ได้ก่อสร้างเสร็จและส่งมอบแล้วเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2548 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 10)

การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง มุกดาหาร – สะหวันนะเขต

สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) ได้เริ่มดำเนินการก่อสร้าง โดยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร และนายบุญยัง วอลจิด นายกรัฐมนตรีของลาว ได้เป็นประธานร่วมในพิธีวางศิลาฤกษ์โครงการก่อสร้างสะพานเมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2547 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 9) โครงการดำเนินการแล้วเสร็จและเปิดใช้เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2550 ซึ่งภายหลังจากมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) รายงานข้อมูลของสำนักงานศุลกากรมุกดาหารระบุว่า ในปีงบประมาณ 2550 การค้า

ชายแดนทางด้านศุลกากรมุกดาหาร มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 15,749.980 ล้านบาท สูงกว่าปีงบประมาณ 2549 ถึง 7,290.204 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 86.17 โดยแยกเป็นมูลค่าการนำเข้า 9,604.945 ล้านบาท และมูลค่าการส่งออก 6,145.035 ล้านบาท และหากจะเปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนก่อนและหลังการเปิดใช้สะพานมิตรภาพ 2 พบว่า การค้าชายแดนในช่วง 6 เดือน หลังการเปิดใช้สะพาน (9 มกราคม 2550) มีมูลค่า 7,869.820 ล้านบาท สูงกว่าช่วง 6 เดือนก่อนเปิดสะพาน 2,769.248 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 54.29 และหากพิจารณาการค้าชายแดนตั้งแต่มกราคม-กันยายน พ.ศ. 2550 มีมูลค่ารวม 13,271.624 ล้านบาท สูงกว่าช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 6,414.937 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 93.56 (ผู้จัดการรายวัน, 2551: 10)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์จากเส้นทางคมนาคมที่สร้างขึ้น นอกจากนี้ ภายหลังจากการมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งถือเป็นเส้นทางสำคัญที่เชื่อมโยงไทย-ลาว ไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ได้อย่างสะดวก จากการใช้เส้นทางเศรษฐกิจใหม่ในแนว East - West Economic Corridor ที่ช่วยร่นระยะทางการขนส่งให้สั้นขึ้น จากประเทศพม่า-อ.แม่สอด จ.ตาก-จ.พิษณุโลก-จ.ขอนแก่น-จ.กาฬสินธุ์-จ.มุกดาหาร-แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว-ท่าเรือน้ำลึกตานังเวียดนาม (ผู้จัดการรายวัน, 2551: 10) จนมาถึงปีพ.ศ. 2560 มูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดมุกดาหารเพิ่มขึ้นเป็น มูลค่ารวม 196,593.438 ล้านบาท ได้ดุลการค้า 29,526.191 ล้านบาท (เว็บไซต์จังหวัดมุกดาหาร, 2561)

ภายหลังจากการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 นี้ จนถึงในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่มีการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) มาแล้วประมาณ 2 ปี พบว่าการเคลื่อนไหวของทุนอุตสาหกรรมยังมีไม่มากนัก แต่ธุรกิจด้านการบริการการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารกลับคึกคักเป็นอย่างมาก ทั้งที่พักโรงแรม ร้านอาหาร กิจกรรมทัวร์ โดยเฉพาะจำนวนนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาจังหวัดมุกดาหารเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัว จากเดิมก่อนเปิดสะพานฯ เฉลี่ยมีจำนวนนักท่องเที่ยวราว 5-9 พันคนต่อเดือน แต่หลังจากการเปิดใช้สะพานฯ มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นถึง เดือนละ 1.2-1.5 หมื่นคนต่อเดือน (ผู้จัดการรายวัน, 2551:10)

ตัวอย่างโครงการที่ไปดำเนินการและแล้วเสร็จในรัฐบาลยุคหลังนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ดังนี้

การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง นครพนม – คำม่วน

ในปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลไทยได้แจ้งในที่ประชุมคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 13 พร้อมทั้งจะพิจารณาสนับสนุนงบประมาณเพื่อก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง ระหว่างนครพนม-คำม่วน ในรูปเงินให้เปล่า ซึ่งรัฐบาลไทยได้จัดสรรงบประมาณในวงเงิน 20 ล้านบาท เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการและเห็นชอบให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย-ลาว เพื่อหารือในรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินโครงการและจุดก่อสร้างสะพานที่เหมาะสม ซึ่งฝ่ายลาวได้แจ้งว่าแผนก่อสร้างเส้นทางระหว่างท่าแขก-แยกยมมะลาด เพื่อรองรับการใช้ประโยชน์จากสะพานดังกล่าว อยู่ในแผนพัฒนาเส้นทางหลวงแห่งชาติแล้ว เพื่อให้สะพานแห่งนี้เป็นจุดเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคอีกแห่งหนึ่ง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 9) ซึ่งโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง (นครพนม-คำม่วน) ได้มีการเปิดการใช้งานเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 นับเป็นการเชื่อมโยงจุด

ยุทธศาสตร์ทางการค้าที่สำคัญ ระหว่างไทย-ลาว-เวียดนาม (วรุณิ จำลองนาคและทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์, 2556: 146)

การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง เชียงของ – ห้วยทราย

ในปี พ.ศ. 2549 รัฐบาลไทยแจ้งในการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 14 ว่าจะให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง (เชียงของ-ห้วยทราย) ร้อยละ 50 ของวงเงินโครงการ โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้ให้ความช่วยเหลือศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และที่ประชุม 3 ฝ่าย ไทย-ลาว-จีน จะได้พิจารณาในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2549 ในขณะที่ ฝ่ายลาวแจ้งว่ารัฐบาลลาวได้เสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลจีนสำหรับค่าก่อสร้างสะพานในส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 50 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 10-11) ซึ่งโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ 4 (เชียงของ-ห้วยทราย) เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจตามระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมขนส่งของไทย ลาวและจีนตอนใต้เข้าด้วยกัน ภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion; GMS) ฉะนั้น ในท้ายที่สุด รัฐบาลไทย ลาว และจีน ร่วมกับธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ได้ร่วมกันดำเนินการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ 4 นี้ โดยรัฐบาลไทยได้จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างครึ่งหนึ่ง ส่วนอีกครึ่งหนึ่งรัฐบาลจีนเป็นผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งงบประมาณในการก่อสร้างประมาณ 1,624 ล้านบาท ส่วนรัฐบาลลาวรับผิดชอบค่าชดเชยให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยก่อสร้างตัวสะพานแล้วเสร็จในวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2555 และได้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2556 (ฐานเศรษฐกิจ, 2556)

การพัฒนาเส้นทางถนน

- เส้นทางห้วยโกน (น่าน) – ปากแบ่ง (อุตรดิตถ์) ระยะทาง 49.22 กิโลเมตร ซึ่งรัฐบาลไทยสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างในวงเงิน 840 ล้านบาท และได้ลงนามสัญญาให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 8) ได้มีการดำเนินการก่อสร้างแล้ว ซึ่งความคืบหน้าของโครงการนี้ ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 คือ ดำเนินการไปแล้ว 65.76% ของโครงการทั้งหมด (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)
- โครงการก่อสร้างร่องระบายน้ำและปรับปรุงถนนสาย T2 ในนครหลวงเวียงจันทน์ รัฐบาลไทยสนับสนุนงบประมาณในวงเงิน 160 ล้านบาท ลงนามสัญญาให้ความช่วยเหลือทางการเงินเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 8)
- โครงการก่อสร้างถนนเชื่อมท่าเทียบเรือแขวงคำม่วน-ถนนหมายเลข 13 เริ่มก่อสร้างในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 กำหนดเสร็จในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 โดยฝ่ายลาวยินดีอำนวยความสะดวกการดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จตามเป้าหมาย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 10)
- การพัฒนาเส้นทางห้วยโกน-หงสา-หลวงพระบาง ที่ประชุมมอบหมายให้เจ้าหน้าที่เทคนิคไทย-ลาว เร่งรัดดำเนินการสำรวจข้อมูลและรายละเอียดของโครงการเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 11-12)

- การปรับปรุงและยกระดับถนนแบบครบชุดระยะทาง 1.5 กิโลเมตรในเมืองหลวงพระบาง ฝ่ายลาว ยินดีจัดส่งข้อเสนอโครงการที่ปรับปรุงจากผลการหารือระดับเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ 20-21 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ให้ฝ่ายไทยพิจารณาภายในเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 11-12)

การพัฒนาเส้นทางรถไฟ (หนองคาย-ท่านาแล้ง)

โครงการก่อสร้างทางรถไฟจากกึ่งกลางสะพานมิตรภาพหนองคาย-สถานีท่านาแล้ง ระยะทาง 3.5 กิโลเมตร รัฐบาลไทยสนับสนุนงบประมาณในวงเงิน 197 ล้านบาท ลงนามสัญญาให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2547 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 8) ได้มีการลงนามว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2548 โดยในที่ประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 14 นี้ ได้รับทราบ ว่า รัฐบาลฝรั่งเศสได้จัดสรรงบประมาณ 150,000 ยูโร เพื่อทำการศึกษารายละเอียดโครงการต่อขยายเส้นทางรถไฟจากสถานีท่านาแล้งไปยังนครหลวงเวียงจันทน์ ระยะทาง 9 กิโลเมตร และพิจารณาแนวทางให้ความร่วมมือในโครงการนี้ ในการนี้ ที่ประชุมครั้งนี้ จึงได้สนับสนุนให้โครงการดังกล่าวเป็นโครงการร่วมมือ 3 ฝ่าย คือ ไทย-ลาว-ฝรั่งเศส (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 10)

อย่างไรก็ตาม โครงการรถไฟไทย-ลาวนี้ ในสมัยของนายสมัคร สุนทรเวช ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงเดือนมกราคม-กันยายน พ.ศ. 2551 ได้กล่าวชื่นชมนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็นเจ้าของโครงการนี้ และยังต้องการสนับสนุนให้เกิดการก่อสร้างทางรถไฟจากสถานีท่านาแล้งเชื่อมไปยังนครหลวงเวียงจันทน์ด้วย โดยกล่าวว่า “จะเป็นการบังเอิญหรือไม่ก็ไม่ทราบเพราะผู้ที่เป็นเจ้าของโครงการกำลังเดินทางกลับประเทศไทยในตอนบ่ายวันนี้เช่นกัน ถ้าคิดเป็นเงิน 190 ล้านบาท ระยะทาง 3.5 กิโลเมตร ไม่ได้แพงเลย ส่วนที่เหลืออีก 9 กิโลเมตร ไปถึงเวียงจันทน์ก็ไม่ได้แพงอะไร ถ้าคิดกิโลเมตรละ 60 ล้านบาท ก็ประมาณ 600 ล้านบาท ไม่เหลือต่ำกว่าแรง เราจะช่วยดูแล ความชื่นชมไม่เฉพาะการไปมาหาสู่เท่านั้น แต่ประเทศเป็นแลนด์ ล็อก ไม่มีทางออกสู่ทะเล การขนส่งสินค้าเข้า-ออกมันลำบาก หากโครงการนี้แล้วเสร็จการขนส่งสินค้าระหว่างกัน จะสะดวกสบาย ลดค่าใช้จ่ายได้มาก เป็นความภาคภูมิใจของทั้งสองประเทศ” (ข่าวสด, 2551: 10)

ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 ถือเป็นการเริ่มต้นเดินรถไฟระหว่างไทย-ลาว เส้นทางรถไฟสายหนองคาย-ท่านาแล้ง ซึ่งมีระยะทาง 3.5 กิโลเมตร ซึ่งลาวได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างจากรัฐบาลไทย 197 ล้านบาท แบ่งเป็นเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าร้อยละ 30 อีกร้อยละ 70 เป็นเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2549 และใช้เวลาในการก่อสร้าง 18 เดือน และการเปิดการเดินรถไฟขบวนปฐมฤกษ์ระหว่างไทย-ลาวเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2552 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานในพิธีการเปิดรถไฟเที่ยวปฐมฤกษ์ระหว่างไทย-ลาว ณ สถานีรถไฟหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทรงส่งระฆังปล่อยขบวนรถไฟ และทรงประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานีท่านาแล้ง เมืองหาดทรายฟอง ประเทศลาว โดยมีนายบุญยัง วอลละจิต รองประธานประเทศลาว เฝ้าฯ รับเสด็จ และทรงเป็นประธานเปิดร่วมกับนายบุญยัง วอลละจิต (สยามจดหมายเหตุ, 2552: 259)

การพัฒนาสนามบินปากเซ แขวงจำปาสัก

ในปี พ.ศ. 2547 ในการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 13 รัฐบาลไทยได้แจ้งต่อที่ประชุมว่ายินดีให้การสนับสนุนงบประมาณในวงเงิน 320 ล้านบาท สำหรับโครงการพัฒนาสนามบิน ปากเซ แขวงจำปาสัก (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 9) อย่างไรก็ตาม ในการประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 14 ได้มีการหารือการพัฒนาสนามบินปากเซเพิ่มเติม เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบต่อการปรับแก้การออกแบบก่อสร้างทำให้งบประมาณดังกล่าวไม่เพียงพอ จึงมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายปรึกษาหารือเพื่อเร่งรัดดำเนินโครงการดังกล่าวให้เป็นผล (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 11)

การพัฒนาสนามบินสะพานมิตร

สนามบินสะพานมิตร ได้มีการประชุมระดับเจ้าหน้าที่ 3 ฝ่าย ไทย-ลาว-ญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 26-27 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 ที่นครหลวงเวียงจันทน์ โดยมีรัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความร่วมมือทำการศึกษารายละเอียดโครงการ กำหนดเสร็จในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการความร่วมมือเพื่อใช้ประโยชน์สนามบินร่วมกันระหว่างไทย-ลาวต่อไป (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 11)

3) ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว

รัฐบาลในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือเพื่อการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยเน้นในลักษณะของการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้ง 5 ประเทศสมาชิก ACMECS มารวมกันเป็นหนึ่งจุดหมายปลายทาง (Five Countries One Destination) เมื่อนักท่องเที่ยวจากนอกภูมิภาคเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในไทยแล้ว ก็สามารถเดินทางต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศอื่นได้ ซึ่งนอกจากจะเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวของไทยแล้ว ยังดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวใน 5 ประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยไทยจะเป็นช่วยดำเนินการประชาสัมพันธ์และการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 53)

ในส่วนของความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างไทย-ลาว ในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ในส่วนของกรอบความร่วมมือทวิภาคี ไทยกับลาวสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายพบปะปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระชับความร่วมมือให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยฝ่ายไทยได้สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของลาวด้วยการให้ทุนฝึกอบรมระยะสั้นด้านการท่องเที่ยวทั่วไป และยินดีจะให้การสนับสนุนต่อไปเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของลาว เช่น การฝึกอบรมการจัดการด้านการตลาดและการโรงแรม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547: 16) ซึ่งต่อมาเมื่อการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 14 ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องที่จะให้มีการกระชับความร่วมมือให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยฝ่ายไทยยินดีสนับสนุนทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมถึงโครงการฝึกอบรมภายใต้ความร่วมมือพหุภาคี อาทิ โครงการฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย ทั้งสองฝ่ายยินดีและสนับสนุนต่อข้อริเริ่มด้านการท่องเที่ยวจากที่ประชุมสุดยอดผู้นำ ACMECS ที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 โดยจะร่วมมือกันอย่างจริงจังต่อไป (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 19) โครงการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวที่รัฐบาลชุดนี้ได้ริเริ่มการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการไปแล้ว นั่นคือการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีของไทยและเมืองปากเซ แขวงจำปาสักของลาว

ซึ่งเป็นการดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือสามเหลี่ยมมรกต (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ซึ่งโครงการดังกล่าวมีทั้งโอกาสและอุปสรรค ดังนี้

กรอบความร่วมมือสามเหลี่ยมมรกต (Emerald Triangle Cooperation)

โครงการจัดตั้งสามเหลี่ยมมรกตนี้ เกิดขึ้นจากการพบปะระหว่าง สมเด็จพระสันตปาปา นักบุญสมเด็จพระสันตปาปา กัมพูชา กับนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีไทย ในการเยือนกัมพูชา เมื่อวันที่ 14-16 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ให้ประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันในภูมิภาค ได้แก่ ไทย กัมพูชา ลาว ได้มีความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น (สยามรัฐ, 2544: 7) สามเหลี่ยมมรกต หรือ ช่องบกนี้เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างพรมแดนไทย-ลาว-กัมพูชา มีพื้นที่ราว 12 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตแดนของแต่ละประเทศโดยเฉลี่ยไม่เกิน 4 ตารางกิโลเมตร (ผู้จัดการรายวัน, 2545: 13) พื้นที่ความร่วมมือในปัจจุบัน ครอบคลุม 7 จังหวัด/แขวง ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษของไทย จังหวัดพระวิหาร อุดรเมืงชัย และสตีงเต็งของกัมพูชา และแขวงสาละวันและแขวงจำปาสักของลาว โดยพื้นที่สามเหลี่ยมมรกตมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอารยธรรมขอม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค (กระทรวงการต่างประเทศ, กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, ศูนย์บริการข้อมูลเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, 2557)

ต่อมา ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 ในสมัยของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่จังหวัดศรีสะเกษ และในการประชุมครั้งนี้ได้เน้นย้ำถึงการผลักดันตลาดการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ลาวและกัมพูชา โดยให้ตั้งเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจขึ้นมาภายใต้ชื่อโครงการสามเหลี่ยมมรกต โดยนายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้กำกับดูแลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ขณะนั้น ได้นำทีมลงสำรวจสภาพพื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมมรกตที่ช่องบก ตำบลโคมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2544 และจัดประชุมหารือกับผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการศึกษาโดยรวมชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพสูงที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในภูมิภาคต่อไป แม้ว่าจะมีข้อจำกัดต่างๆ บางประการ ที่ประชุมได้พิจารณาทั้งศักยภาพของพื้นที่และข้อจำกัด เห็นว่าในระยะแรกสมควรที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านกีฬาและนันทนาการไปก่อน ประกอบกับไทยได้มีการมีความร่วมมือกับกัมพูชาและลาวทั้งในระดับทวิภาคี ระดับอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง และระดับภูมิภาค และได้เคยมีการเจรจาในเรื่องนี้กับประเทศทั้งสองแล้วเมื่อครั้งประชุมสุดยอดอาเซียนในปี พ.ศ. 2543 จึงน่าจะเป็นไปได้ที่จะดำเนินการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ภายใต้การบริหารจัดการที่อาจใช้วิธีจัดตั้งบริษัทร่วมทุน 3 ประเทศหรือจัดตั้งองค์กรร่วม ทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาพื้นที่สามเหลี่ยมมรกต (ช่องบก) เพื่อพิจารณาเรื่องนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วน (สยามจดหมายเหตุ, 2544: 1450)

คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาพื้นที่สามเหลี่ยมมรกต (ช่องบก) โดยมีองค์ประกอบของกรรมการจากทั้งส่วนราชการ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชนที่เกี่ยวข้อง 19 คน ซึ่งมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่รับผิดชอบดูแลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นประธานกรรมการ และกรรมการประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีที่รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนกองทัพภาคที่ 2 ผู้แทนสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษา ผู้แทนสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้แทน ททท. ผู้แทนการกีฬาแห่งประเทศไทย ผู้แทนกองบัญชาการทหารสูงสุด ผู้แทนกรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนสมาคมกอล์ฟแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมกอล์ฟอาชีพไทย โดยมีเลขาธิการ คณะรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ เจ้าหน้าที่ ททท. และเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นผู้ช่วยเลขานุการ (สยามจดหมายเหตุ, 2544: 1450-1451)

สำหรับการเตรียมพัฒนาเป็นสถานที่แหล่งท่องเที่ยว 3 ชาติ คือ ไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งจากการสำรวจบริเวณสามเหลี่ยมมรกตพบว่า สถานที่แห่งนี้ตั้งอยู่กึ่งกลาง 3 ประเทศ และยังไม่มีเขตแดนที่แน่นอนว่าเป็นของประเทศใด จึงเตรียมพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งโครงการที่วางไว้คือ การจัดทำที่พักแบบล่องสยดและจัดสถานที่บริเวณนี้เป็นสนามกอล์ฟ 3 แผ่นดิน ขนาด 28 หลุม และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อดึงดูดนักกอล์ฟและนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก นอกจากนี้ จะมีการสร้างตลาดรองรับสินค้าของทั้ง 3 ประเทศ และตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ตำบลของจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และสุรินทร์ด้วย (สยามรัฐ, 2544: 7)

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือสามเหลี่ยมมรกตนี้มีอุปสรรคสำคัญหลายประการ ทำให้ในท้ายที่สุด ยังไม่สามารถดำเนินโครงการได้จนถึงปัจจุบัน สาเหตุเนื่องจาก ประการแรก บริเวณดังกล่าวฝั่งไทยเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งทางกรมป่าไม้เห็นว่าหากจะสร้างต้องพื้นที่ดังกล่าวต้องเข้าไปศึกษาพื้นที่อย่างจริงจัง เพราะพื้นที่ดังกล่าวเป็นป่าดงดิบแล้ง หากมีสร้างอยู่เหนือบริเวณต้นน้ำจะส่งผลกระทบต่อต้นน้ำซึ่งเป็นพื้นที่ป่าลุ่มน้ำชั้น 1 เอ สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์และพันธุ์ไม้หายาก และยังมีอีกหลายฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยที่จะนำพื้นที่ป่าสมบูรณ์ไปเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ฐานเศรษฐกิจ, 2545: 28)

ประการที่สอง คือ ปัญหาที่กระเบิดและการปักปันเขตแดน เพราะทั้ง 3 ประเทศต่างรู้ดีว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สิ่งที่เป็นปัญหาและข้อจำกัดที่ไม่เคยแก้ไขได้เลย คือการกระเบิดที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ประมาณการณ์ว่าพื้นที่ที่ยังมีกระเบิดอยู่ในแนวเขตอุบลราชธานีและศรีสะเกษมีมากกว่า 1,000 ตารางกิโลเมตร ทั้งยังเป็นพื้นที่ป่าและเคยเป็นสมรภูมิรบมาก่อน ทำให้ไม่มีการสัญจรไปมาระหว่างประเทศอย่างปกติ หรือใช้พื้นที่ทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ พื้นที่ที่เป็นเขตสามเหลี่ยมมรกต ยังไม่มีเขตชายแดนที่ชัดเจนระหว่างไทย-ลาว, ไทย-กัมพูชา และลาว-กัมพูชา เพราะในช่วงปีพ.ศ. 2545 การปักเขตระหว่างไทย-ลาว อยู่ในขั้นตอนการประชุมเรื่องปักเขตแดนครั้งที่ 6 หลังจากที่มีการประชุมครั้งที่ 5 ได้มีข้อตกลงว่าจะไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างใดๆ ในพื้นที่ 100 เมตร จากสันปันน้ำ อีกทั้งขาดความชัดเจนในเรื่องของภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพพื้นที่ว่าจะพัฒนาอะไรได้บ้าง ทั้งยังพบข้อสังเกตในเรื่องจุดแบ่งเขต และจุดที่ตั้งเรียกว่าสามเหลี่ยมมรกต จากแผนที่ทางทหารพบว่า ไม่ตรงกับแผนที่ของโครงการพัฒนาสามเหลี่ยมมรกตที่รัฐบาลไทยจัดทำขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2545: 1-2)

ประการที่สาม ความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดตั้งองค์กรร่วมระหว่าง 3 ประเทศ เพื่อวางระดับมาตรฐานในการออกกฎระเบียบ ด้านระเบียบการเข้าเมือง ด้านการเก็บภาษี ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านกฎหมาย เป็นต้น เนื่องจากมาตรฐานและกฎหมายของแต่ละประเทศยังเป็นคนละฉบับกัน จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน (ฐานเศรษฐกิจ, 2545: 28) และประการสุดท้าย โครงการนี้เป็นโครงการที่ทั้ง 3 ประเทศต้องใช้

งบประมาณจำนวนมากในการเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม ระบบสาธารณสุขโรค รวมถึงการกักกันโรคในพื้นที่เพื่อให้ปลอดภัยจากภัยระบาด อุปสรรคเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้โครงการสามเหลี่ยมมรกตยังไม่สามารถเป็นจริงได้ในขณะนี้

4) ความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

รัฐบาลไทยในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้ประสานกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนไทยเข้าไปทำการเกษตรและปศุสัตว์ในประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะของสัญญาจ้างผลิตและรับซื้อผลผลิต (contract farming) โดยผลผลิตที่รับซื้อไว้จะนำเข้ามาใช้บริโภคภายในประเทศ และนำไปแปรรูปเพื่อการส่งออกไปยังประเทศที่สามต่อไป นอกจากนี้ รัฐบาลได้ให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยดำเนินงานร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในประเทศเพื่อนบ้าน รองรับการค้าฐานการผลิตของภาคเอกชนไทยในอนาคต (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548: 52) โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน ซึ่งผลการศึกษาได้เสร็จสมบูรณ์แล้วเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549: 15-16) ในส่วนของรัฐบาลลาวได้ออกคำสั่งนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 2/นย ลงวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2545 ว่าด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาโดย JICA แต่เนื่องจากประกาศฉบับนี้ระบุอำนาจหน้าที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน ไม่ชัดเจนทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน รัฐบาลลาวจึงได้มีการออกคำสั่งนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 148/นย. ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2546 ว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน มาแทนและมีผลบังคับใช้แทนฉบับเดิม (สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต, 2561) ฉะนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน (Savan-Seno Special Economic Zone) จึงก่อตั้งในปี พ.ศ. 2546 มีพื้นที่ 964 เฮกเตอร์ (ประมาณ 6,250 ไร่) โดยรัฐบาลลาวได้อนุมัติงบประมาณ 74 ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อบูรณาการและพัฒนาให้เป็นเขตการค้าอุตสาหกรรมและบริการ รวมถึงให้เป็นศูนย์กลางในภาคการผลิต การค้า การบริการ และโลจิสติกส์แห่งหนึ่งในภูมิภาค ซึ่งจุดเด่นในด้านที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน คือ การตั้งอยู่บนเส้นทางหมายเลข 9 อันเป็นส่วนหนึ่งของแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) เพื่อดึงดูดและส่งเสริมการลงทุนของนักลงทุน (ปรารธนา คงนาค, 2561) ปัจจุบัน มีบริษัทต่างๆ เข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโนแล้ว 97 บริษัท มูลค่าการลงทุนกว่า 10,540 ล้านบาท ทุนจดทะเบียน 4,528 ล้านบาท คาดว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าในปี พ.ศ. 2561 จะมากกว่า 13,440 ล้านบาท (กระทรวงการต่างประเทศ, ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, 2561) นอกจากนี้ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2554 ลาวได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษ (special economic zone) และเขตเศรษฐกิจเฉพาะ (specific economic zone) ซึ่งปัจจุบัน ลาวมีเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตเศรษฐกิจเฉพาะ รวมจำนวน 11 เขต (สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์, 2559)

นโยบายเกษตรพันธสัญญา (contract farming) ไทยกับลาว

นับตั้งแต่มีการริเริ่มโครงการส่งเสริมระบบการเกษตรพันธสัญญา (contract farming) ไทยก็ได้เข้าไปลงทุนเพาะปลูกอย่างมากทั้งในลาวและพม่า สำหรับประเทศลาวความร่วมมือด้านเกษตรมีทั้งรูปแบบการลงทุนโดยตรงและสร้างความร่วมมือด้านการเกษตรแบบมีสัญญากับลาว ทำให้ลาวเป็นแหล่งผลิตพืชผลการเกษตรเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องของไทย ในปี พ.ศ. 2548 บริษัทขนาดใหญ่ของไทยหลายรายเข้าไปลงทุนในลาว อาทิ บริษัทน้ำตาลมิตรผล จำกัด บริษัทสยามน้ำมันมะพร้าว จำกัด ในขณะที่เครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่ง

เป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดที่เข้ามาลงทุนเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เพื่อผลิตเป็นอาหารสัตว์ กลุ่มเจียเม้งซึ่งเป็นส่งออกข้าวรายใหญ่ของไทยได้ทดลองปลูกและพัฒนาสายพันธุ์ข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมืองของลาว โดยจ้างเกษตรกรลาวทำการเพาะปลูกและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรลาว (สยามจดหมายเหตุ, 2548: 1585)

ในส่วนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบมีสัญญาในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรได้มีการพิจารณาการแก้ไขปรับปรุงอัตราอากรศุลกากรเพื่อเป็นมาตรการผ่อนปรนสำหรับการนำเข้าพืชเป้าหมายตามแผนการลงทุนภายใต้โครงการเกษตรพันธสัญญา ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2548 (สยามจดหมายเหตุ 2548: 1410) และต่อมาในการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ในเรื่องโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบมีสัญญา มีความคืบหน้าจากเดิมคือ ไทยตกลงลดภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรเหลือร้อยละ 0 เพิ่มอีก 2 ชนิด รวมสินค้าเกษตรเดิมเป็น 10 ชนิด ได้แก่ ข้าวโพดหวาน มันฝรั่ง ถั่วเขียวผิวมัน มะม่วงหิมพานต์ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลูกเดือย ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เมล็ดละหุ่ง และยูคาลิปตัส โดยในที่ประชุมเห็นว่าในอนาคตจะเปิดกว้างให้สินค้าเกษตรอื่นๆ ตามความต้องการของสมาชิกโดยไม่จำกัดจำนวน โดยเฉพาะพืชทดแทนพลังงาน และในเรื่องภาษีศุลกากรจะยกเลิกการเก็บภาษีซื้อ (สยามจดหมายเหตุ, 2548: 1584) และการประชุมเรื่องร่างประกาศกระทรวงพาณิชย์เรื่องการนำหัวมันฝรั่งเข้ามาในราชอาณาจักรไทยภายใต้โครงการยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง สำหรับปี พ.ศ. 2549 ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 (สยามจดหมายเหตุ, 2549: 219) และยังมีการรายงานผลการดำเนินงานในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2549 เรื่อง การดำเนินงานโครงการเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) และแผนการลงทุนปี 2549 – 2550 (สยามจดหมายเหตุ 2549: 1097)

สรุป

กรอบความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ. 2544-2549) นั่นคือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy; ACMECS) ได้ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยต่อลาว โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเมืองชายแดน โดยผลการศึกษา พบว่า ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ของรัฐบาลชุดนี้ได้ดำเนินการนโยบายด้านเศรษฐกิจไทย-ลาว ผ่านโครงการความร่วมมือในสาขาการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน การพัฒนาด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การดำเนินนโยบายดังกล่าว อาทิ นโยบายการเกษตรพันธสัญญา (contract farming) นโยบายเมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ (sister city) และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้เมืองชายแดนของไทยที่มีพรมแดนติดกับลาวได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ เมืองชายแดนเหล่านี้กลายเป็นจุดเชื่อมโยงทางการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ระหว่างไทยกับลาว โดยเฉพาะเมืองคู่แฝดทางเศรษฐกิจ มุกดาหาร – สะหวันนะเขต

References

- Anan, A. (2010). **doṇ. sura kīān sathīān Thai kānthūt Thai nai wēthī sākon** [Dr. Surakiart Sathirathai, Thai Diplomacy in the international arena]. Bangkok: Siam M&B Publishing.
- “mak chom Māo pū thāng rotfaī Thai - Lāo” [“Prime Minister Samak applauded Prime Minister Thaksin who created Thai-Lao railway”]. **khaosod** (31 March 2008): 10.
- “saphān mittraphāp sī (chīāng khōng - huāisāi)” [“4th Thai-Lao Friendship Bridge (Chiang Khong – Huai Sai”]. **Thansettakij** (15-18 December 2013).
- Bunyavejchewin, P. (2014). **rāīngān phon kānwīchāi chabap sombūn Thai kap phūmiphāk niyom ‘Ēchīa : suksā kōrānī ACD lāe ACMECS** [The complete research project report of Thailand and Asian regionalism: case study of ACD and ACMECS]. Bangkok: Institute of East Asian Studies, Thammasat University.
- Chachavalpongpan, P. (2016). **kānthūt thaksin : bot wikhroṇayōbāi tāngprathēt khōng Thai yuk thaksin chin wat** [Thaksin diplomacy: an analysis of Thai foreign policy during the era of prime minister Thaksin Shinawatra]. Bangkok: Read journal.
- Jumlongnark, W. & Tangpathomwong, T. (2013). “phonkrathop thāng sētthakit sangkhom lāe chumchon khōng kān poēt chai saphān mittraphāp Thai - Lāo hāng thī sām tō prachāchon nai khēt thēsabān mūāng⁴nakhōn phanom” [The Third Thai-Lao Friendship Bridge: Economic, Social and Community Impact on The People in NaKhon Phanom Municipality,” **Journal of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University**, Special Issue (September): 145-153.
- Khon Kaen News Center. (2008). “thōngthīeo - khā chāidān Mukdāhān fūāng kānlongthun mai kratūāng rō ratthabān mai” [Prospering tourism and border trade in Mukdahan, but an investment was not improve, waiting for new government]. **Manager Daily** (9 January 2008): 10.
- Khongnak, P. (2018). “**khēt sētthakit phisēt sawan - sē nō** (Savan-Seno Special Economic Zone): ‘ōkāṁ mai thāng sētthakit khōng sāthāranarat prachāthipatai prachāchon Lāo” [Savan-Seno Special Economic Zone: New economic opportunities of Lao PDR]. Retrieved August 23, 2018, from http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer.php?question_id=1423

- Ministry of Foreign Affairs, Business Information Center, Department of International Economic Affairs. (2018). **khēt sētthakit phisēt sawan - sē nō ‘ōkāt khōng nak longthun Thai nai Sōpōpō Lao** [Savan-Seno Special Economic Zone, opportunities for Thai investors in the Lao PDR]. Retrieved July 27, 2018, from http://globthailand.com/lao_s_0005/
- Ministry of Foreign Affairs, Department of International Economic Affairs. (2012). **khwāmruāmmū sāmliām mōrakot** [Emerald Triangle Cooperation]. Retrieved May 15, 2017, from [http://www.mfa.go.th/business/th/cooperation/245/16229-สามเหลี่ยมมรกต-\(Emerald-Triangle-\).html](http://www.mfa.go.th/business/th/cooperation/245/16229-สามเหลี่ยมมรกต-(Emerald-Triangle-).html)
- Ministry of Foreign Affairs. (2004). “**banthuk kām prachum khana kammāthikān ruām wādūai khwāmruāmmū Thai - Lao khrang thī sipsām**” [Record of the 13th Meeting of the Joint Commission on Cooperation between Thailand and Lao PDR]. 22-24 December.
- Ministry of Foreign Affairs. (2005). **kānthūt yuk mai huāchai khū prachāchon Kumphāphan sōngphanhārōjsīsipsī Makarākhom sōngphanhārōjsīsippaēt** [Modern diplomacy, the heart is the people, February 2001 - January 2005]. Bangkok: Cyberprint.
- Ministry of Foreign Affairs. (2006). “**banthuk kām prachum khana kammāthikān ruām wādūai khwāmruāmmū Thai - Lao khrang thī sipsī**” [Record of the 14th Meeting of the Joint Commission on Cooperation between Thailand and Lao PDR]. 23-25 January.
- Ministry of Foreign Affairs. (2018). **khwām khūpnā khrōngkān ACMECS** [The progress of the ACMECS project]. Retrieved August 21, 2018, from <http://www.acmecsthai.org/web/23.php>
- Mukdahan Customs House. (2018). **khrōngkān phatthana phūnthī ‘anu phūmiphak lum māenam khōng (GMS)** [Mekong Sub-region Development Project (GMS)]. Retrieved August 21, 2018, from <http://www.danmuk.org/index.php?lay=show&ac=article&Id=538773026>
- Mukdahan Province’s Website. (2018). **khōmūn phūnthān khōng chāngwat Mukdahan lāe khēt phatthana sētthakit phisēt Mukdahan** [Basic information of Mukdahan Province and Mukdahan Special Economic Development Zone]. Retrieved July 27, 2018, from <http://www.mukdahan.go.th/data/pg.pdf>
- Northeastern News Center. (2002). “**Lao henphōng sāmliām mōrakot singkhapō phut sanām kōpdak nā**” [“Laos gave consent the Emerald Triangle Cooperation, Singapore rose the golf course”]. **Manager Daily** (11 January 2002): 13.

- Office of the National Economic and Social Development Council. (2005). “yutthasāt kānphatthana phūnthī sīlām sēthakit rūang kanchāt tang khēt sēthakit phisēt chāidān” [“Strategy for the development of the Economic Quadrangle on the establishment of special economic zones on border areas”]. Proposed at the official cabinet meeting, outside of the venue at Chiang Rai Province, 11 January.
- Report column. (2002). “chaptā sāmliām mōrakot ‘āt pen khæ (fan khāng) khōng som sak” [Watch the Emerald Triangle Cooperation, may be just a dream of Somsak]. *Thansettakij* (21 February 2002): 28.
- Royal Thai Consulate-General, Savannakhet. (2018). **khwæng sawan na khēt** [Savannakhet District]. Retrieved July 15, 2018, from <http://www.thaisavannakhet.com/savannakhet/th/data-service/sub-savannakhet/sawannaket/economic.php>
- Royal Thai Embassy, Vientiane. (2016). **sarup khōmūn kīeokap khēt sēthakit phisēt læ khēt sēthakit chapho khōng SōPōPō, Lāo** [Summary of the information about special economic zones and specific economic zones of Lao PDR]. Retrieved August 23, 2018, from <http://www.thaibizlao.com/lao/knownledges/detail.php?id=20414>
- Siam Archives* 26, 12 (22-27 March 2001): 315.

Siam Archives 26, 52 (22-31 December 2001): 1450-1451.

Siam Archives 30 (November 2005): 1584-1585. .

Siam Archives 30 (October 2005): 1410.

Siam Archives 31 (August 2006): 1097.

Siam Archives 31 (February 2006): 219.

Siam Archives 34 (March 2009): 259.

Sritama, S. (2002). “būm sāmliām mōrakot mai ngāi Lāo - Khamēn rīrō” [“Not easy to booming the Emerald Triangle Cooperation, Laos-Cambodia hesitated to collaborate”].

Bangkokbiznews (18 February 2002): 1-2.

Ubon Ratchathani/Sisaket. (2001). “sām liām mōrakot khuk sutkhī” [“The Emerald Triangle Cooperation is booming”]. **Siamrath** (23 December 2001): 1, 7.

